

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดมลภาวะต่อสภาพแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ขยะมูลฝอยเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ ทั้งเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา เชื้อไวรัส ริกเกตเซีย ซึ่งมีผลต่อสุขภาพ ทำให้เกิดการเจ็บป่วย เกิดการแพร่กระจายและการระบาดของโรค เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค โรคทางเดินหายใจ เป็นต้น นอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังทำลายสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม ขาดความเป็นระเบียบ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียนอกจากจะส่งกลิ่นเหม็นแล้ว ยังเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคมานำสู่คน เช่น หนู แมลงวัน แมลงสาป เป็นต้น ขยะมูลฝอยนอกจากจะส่งผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจอีกด้วย ก่อให้เกิดความเครียด ความอึดอัด รู้สึกว่าชุมชนไม่น่าอยู่ ทั้งคนที่อยู่ในชุมชน นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ผ่านไปมา ขยะมูลฝอยเกิดจากพฤติกรรมของคน เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมั่งง่าย ขาดระเบียบวินัยและไม่มีวิถีสถาธารณะ (public minded) ไม่เคารพกฎระเบียบของสังคม ดังนั้นหากคนในชุมชนยังคงทิ้งขยะเกลื่อนกลาดและประพฤติปฏิบัติกันจนเป็นวิถีชีวิตแล้ว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพแล้วยังส่งผลให้ชุมชนนั้น ไม่น่าอยู่ กระทบต่อภาพพจน์ของการท่องเที่ยวเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ความพยายามที่จะกำจัดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามหลักสุขาภิบาล และอนามัย สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดมลพิษจากการกำจัดขยะมูลฝอยให้น้อยที่สุด รวมทั้งการคัดแยกขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยไปใช้ใหม่ หรือแปลงสภาพเพื่อผลิตของใช้ใหม่ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะยังไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนที่อยู่อาศัยในชุมชนได้ นอกจากนี้การปล่อยทิ้ง สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย และของเสียลงสู่แหล่งน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาน้ำในแหล่งน้ำเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็น ตลอดจนการไม่คุ้นเคยที่จะทิ้งขยะมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอยตามประเภท เพื่อความรวดเร็วปลอดภัยในการทำลาย

ดังนั้น ปัญหาการทิ้งมูลฝอยจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่คนในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการผลิต การทิ้งขยะมูลฝอย โดยการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีความสามัคคี มีพลังกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดการทำงานในรูปแบบขององค์กรชุมชน (Cornwell and

Jewkes, 1995) อันเป็นวิธีที่ช่วยให้ชุมชนสามารถควบคุมการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการอย่างต่อเนื่อง และเป็นวิถีทางนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อรพินท์ สพโชคชัย, 2538)

ชุมชนบ้านทะเลน้อย เป็นชุมชนหนาแน่นมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลทะเลน้อยและตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ชุมชนบ้านทะเลน้อยส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง (อังสุณี ชูณหปราณ และคณะ, 2539 ; ศูนย์สุขภาพชุมชน , 2546) นอกจากนี้ยังทำ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำปลาตากแห้ง ทำหัตถกรรมเสื่อกระจูด และขับเรื่อนำนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติ โดยมีนักท่องเที่ยวในปี 2542 จำนวน 123,354 คน ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว 61.7 ล้านบาท เฉลี่ย 500 บาทต่อคน และคาดว่าจะมีรายได้ของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในอนาคต ประชาชนในชุมชนใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน เป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดและยึดมั่นในวัฒนธรรมไทย ประชาชนเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การตั้งบ้านเรือนในแต่ละชุมชนจะเรียงรายไปตามแนวสองข้างทาง ของถนนที่ตัดผ่าน การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพชาวประมงในชุมชนทะเลน้อย สมักรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพน้อยมากเพียงร้อยละ 20.9 แสดงให้เห็นว่าชาวประมงในชุมชนทะเลน้อยส่วนมากยังไม่เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มบ้านทะเลน้อยไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพถึงร้อยละ 71.7 (ศิริจิต พุทฺทว่าและคณะฯ, 2544) จากงานวิจัยของ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2543) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของทะเลน้อยและบริเวณใกล้เคียง มีการเพิ่มขึ้นของ ของเสีย และภาวะมลพิษ ต่างๆ เช่น น้ำเสียและขยะมูลฝอย จากครัวเรือนและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทำให้เกิดมีการระบายน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล ลงสู่ทะเลน้อย การกำจัดขยะของชุมชนมีการฝังกลบ และเผาขยะแห้ง แต่มูลฝอยที่เปียกไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบ และเมื่อถึงฤดูฝน น้ำฝนจะชะล้างขยะมูลฝอยที่ขาดการจัดการ ลงสู่คลอง และทะเลน้อยทำให้น้ำเสีย ดินเงิน

จากการสังเกตของคณะผู้วิจัย พบว่ามีการทิ้งขยะมูลฝอย ตามบริเวณที่อยู่อาศัย ใต้ถุนเรือน ; บริเวณถนนและตามตรอกซอย รวมถึงจะพบเห็นขยะมูลฝอยในบริเวณแหล่งที่มีการค้าขาย ที่มีนักท่องเที่ยว เมื่อมองโดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าชุมชนบ้านทะเลน้อย เป็นชุมชนที่มีลักษณะค่อนข้างอ่อนแอ ขาดการรวมกลุ่มที่ดี มีความสนใจในการรับรู้ข่าวสารน้อย มีจิตสำนึกและจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันกับชนชาติน้อย จึงจัดเป็นชุมชนที่เป็นปัญหาอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาแนวคิดในเรื่องสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนนี้จึง เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น การสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก ตระหนัก และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมสะอาดรอบชุมชน และการอยู่ร่วมกันของชุมชนจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชุมชน

จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยฯจึงสนใจที่จะทำการวิจัย ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและความต้องการของชุมชนอันจะนำไปสู่แนวทางการจัดการพัฒนาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาทิ้งขยะและจัดการขยะมูลฝอยโดยผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต แผนที่ชุมชน
2. การจัดการขยะมูลฝอย
3. ศึกษาทัศนคติต่อการทิ้งขยะ และการจัดการขยะมูลฝอย
4. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
5. ค้นหาความต้องการฝึกอบรมและจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเพื่อเตรียมการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. ขอบเขตงานวิจัย

พื้นที่ศึกษา คือชุมชนที่อยู่บ้านทะเลน้อย ตำบลทะเลน้อยและตำบลนางคอง

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย
2. ประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาของขยะมูลฝอย
3. เกิดหมู่บ้านนำร่องที่จะดำเนินการใน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาการทิ้งขยะมูลฝอยของประชาชน